

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAKSUS
TA'LIM VAZIRLIGI

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
INNOVATSION
RIVOJLANISH VAZIRLIGI

**“BOSHLANG'ICH TA'LIM INNOVATSION
KLAISTERI VA RAQAMLI TA'LIM:
EHTIYOJ, ZARURAT, NATIJA”
MAVZUSIDAGI RESPUBLIKA
ILMIY-AMALIY ANJUMAN
MATERIALLARI**

Бухоро - 2021

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O‘RTA
MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI**

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI

BOSHLANG‘ICH TA‘LIM NAZARIYASI KAFEDRASI

Boshlang‘ich ta‘lim innovatsion klasteri va raqamli ta‘lim: ehtiyoj, zarurat, natija

**Respublika miqyosidagi
ilmiy-amaliy konferensiya materiallari
(10 MART, 2021 YIL)**

Tarqatish hududi:
[http://interscience.uz//
onlayn](http://interscience.uz//onlayn)

Respublika ilmiy-nazariy anjumani tashkiliy qo‘mitasi:

Raisi: O.X.Xamidov - Buxoro davlat universiteti rektori.

Rais o‘rinbosari: O.S.Qahhorov - Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha
prorektor, rais muovini

A‘zolari:

Q.R.To‘qsonov, Maktabgacha va boshlang‘ich ta‘lim fakulteti dekani.
D.N.Mustafayeva, Buxoro viloyati xalq ta‘limi boshqarmasi boshlig‘i

G.T. Zaripov, IT, I va IPKTB bo‘limi boshlig‘i.

Yu.Yu.Azimov, Maktabgacha va boshlang‘ich ta‘lim fakulteti o‘quv ishlari
bo‘yicha dekan o‘rinbosari.

N.O. Safarova, Maktabgacha va boshlang‘ich ta‘lim fakulteti yoshlar bilan
ishlash bo‘yicha dekan o‘rinbosari.

M.Yo.Ro‘ziyeva, Boshlang‘ich ta‘lim nazariyasi kafedrasini mudiri.

G.R.Akramova, Maktabgacha va boshlang‘ich ta‘lim fakulteti ilmiy ishlar va
innovatsiyalar bo‘yicha mas‘ul.

B.S.Jamilova, Boshlang‘ich ta‘lim nazariyasi kafedrasini dotsenti.

S.Akramova, Boshlang‘ich ta‘lim nazariyasi kafedrasini o‘qituvchisi.

S. G‘.Luqmonova, Boshlang‘ich ta‘lim nazariyasi kafedrasini o‘qituvchisi, kotib

ISBN

To‘plamga kiritilgan maqola va tezislardagi fikr va ma‘lumotlarning
to‘g‘riligiga mualliflar mas‘ul.

Ачилова М. С. Мактабгача ва бошланғич таълимда узвийликни таъминлаш давр талаби. .	64
Davronov I.E., S.Muhiddinova O'quvchi salomatligini muhofaza qilish omillari.....	66
I.E.Davronov Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy kompetensiyalarni shakllantirish.....	67
Бердиева М. М. Хушбокова З. Ф. Бадий адабиёт воситасида мактабгача ёшдаги болаларни маънавиятини шакллантириш долзарб педагогик муаммо сифатида.....	68
Rajabova I. Qosimova M. МТТда болаларни интеллектуал ривожлантиришда о'yin mashg'ulotlarining ahamiyati	71
Бердиева М. М., Жумаева М. Э. Миллий қадриятлар орқали мактабгача ёшдаги болаларни эстетик тарбиялаш	73
Чиналиева А. Ўқитувчини инновацион фаолиятга тайёрлаш	74
Uktamova M. Nosirova D. Methodology of comparative teaching of the author to the sources of folklore in primary school lessons.....	77
Мансурова Х. Бошланғич синфларда она тили фанидан интеграция ва узвийликни таъминлашда иншонинг ахамияти	78
Жабборова М. Биология таълимида интегратор технологиялардан фойдаланиш	79
Ибрагимов Д. А. Ахборот асрида ёшлар маънавиятига мафкуравий тазйиқларнинг таъсири.....	82
Машарипов Ж. Соғлом бўлишга жисмоний ва рухий жиҳатдан камол топишга йўналтирилган кўникма ва малакаларни шакллантириш	84
Саитметов О. Б. Жамоатчилик назорати механизмларини ривожлантиришнинг ўзига хос жиҳатлари	85
Курязова Н. Применения girls в начальных классах (австрийский опыт)	86
Кучкарова М. Информационные технологии как метод влияния.....	89
Sariyev Sh.U. Boshlang'ich sinflarda nutq o'qitirish jarayonida fanlararo integratsiya va uzviylikni ta'minlash	92
Усманова С.Э., Бозорова Б. Ч. Болаларни мактабгача таълим муассаларида маънавий-ахлоқий қадриятлар руҳида тарбиялаш аспектлари.....	94
Yo'ldosheva Sh. Integratsiya – dars samaradorligini oshirish omili	97
Усманова С., Эргашева Г. Мактабгача таълим муассасаларида касб - хунарга йўналтириш масалалари.....	99
Хамдамова М. Дж., Абдурахманова А. Импульсивное поведение в младшем школьном возрасте.....	101
Пўлотова Ю. А. Она тили ва ўқиш дарсларини интеграциялашда ахборот - ресурс таъминоти	103
Axmedova D., Mametjumayeva G. Boshlang'ich sinflarda badiiy asar matnini tahlil qilish usullari.....	107
Hamidova I. Problems of translation of "spirituality" units in uzbek and english dictionaries...	109

- salomatlikni muhofaza qilishning sog`lik qadr-qimmatini, sog`lom turmush tarzi va shaxs madaniyatini anglashga yo`naltirilganligi;
- salomatlikni muhofaza qilish asoslarining dogma (qotib qolgan g`oya) bo`lmay, doim ijodiy yangilanib borishi va unda o`qituvchi va o`quvchilar uchun birgalikda faoliyat olib borishlarida tanlash imkoniyatining keng mavjudligi;
- salomatlikni muhofaza qilish kontseptsiyasi ishni yangi texnologiyalar asosida tashkil etilishining qulaylik imkoniga ega ekanligi;
- salomatlikni muhofaza qilish kontsepsiyasini amalga oshirishda pedagoglarning o`z bilim-tajribalarini va o`quvchilarning o`z istak-intilishlarini to`liq namoyish etishlariga imkoniyatning kattaligi;
- maktablarda o`quvchilarga individual yondashuv orqali salomatlikni muhofaza qiluvchi muhitni shakllantirish kontsepsiyasi asoslaridan kelib chiqqan holda ushbu jarayonning o`qituvchi va hatto o`quvchilarning o`zlari uchun ham juda qiziqarli bo`lishi, unda “bir kishi hamma uchun, hamma bir kishi uchun” sinf, maktab o`quvchilari yahlit monolit jamosining shakllanishi istiqbolining mavjudligi.

O`rta umumta`lim maktablarida o`quvchilarga individual yondashuv orqali salomatlikni muhofaza qiluvchi muhitni shakllantirishning kontseptual asoslari boshqa barcha ilmiy nazariy va amaliy kontsepsiyalar singari bir necha yo`nalishdagi g`oyalarni o`zida mujassamlashtirgan bo`lib, hajmi jihatdan juda keng ko`lamli, mazmun-mohiyati jihatdan juda mukammal bir tizimdir. Shu sababdan uning yo`nalishlari o`z ichki xususiyatlaridan kelib chiqqani holda alohida sohaga o`hshaydi. Shunday bulsada, kontsepsiya sifatida ularni yahlit monolit qilib birlashtirib turgan asos bu hozirgi davrda juda dolzarb bo`lgan “yoshlar va ularning himoyasi” ijtimoiy yo`nalgan jamiyatimizda davlat siyosatining ustivor yo`nalishi hisoblanadi. Bu esa ushbu yo`nalishdagi maxsus ilmiy izlanishlarning keng ko`lamda olib borilishini taqozo etadi.

BOSHLANG`ICH SINIF O`QUVCHILARIDA IJODIY KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISH

*L.E.Davronov, BuxDU o`qituvchisi
T.Sh.Ergasheva, BuxDU magistri*

Mamlakatimiz taraqqiyotining hozirgi bosqichida amalga oshirilayotgan islohotlar shu yosh avlodni har bir insonni o`z imkoniyatlarini ro`yobga chiqara oladigan erkin, ijodkor shaxs sifatida tarbiyalashga yo`naltirilgan. O`zbekiston Respublikasining “Ta`lim to`g`risida”gi Qonuni barkamol shaxs tarbiyasiga asosiy e`tibor qaratilgan. Chunki, o`z bilimi, salohiyati, imkoniyatlarini jamiyat taraqqiyotiga to`liq sarflab, mustaqil fikrlay oladigan ijodkor shaxslarni shakllantirish, jamiyatda tub o`zgarishlar bo`lishiga zamin yaratadi. Hozirgi davrda zamonaviy texnika va texnologiyalarning hayotga kirib kelishi inson faoliyatida, ijtimoiy ongida katta o`zgarishlar bo`lishini taqozo etmoqda. Zero, olam to`g`risida va insonning hayotda tutgan o`rni to`g`risidagi tasavvurlari o`zgarmoqda, tafakkuri va olamni tushinishning yangi usullari shakllanmoqda, ma`naviy-amaliy o`zlashtirishning yangi vositalari va usullariga o`tish yuz bermoqda. Boshlang`ich sinf o`quvchisining faoliyatida ijodkorlik uning samarali ta`lim faoliyatini belgilab beruvchi ilmiy tasavvurlari evristik ta`limning pedagogik asosi sanaladi. O`quvchidagi bilish jarayoni ijodkorlik natijasida yuz beradi. Izlanishlar jarayonida ijodkorlik faoliyati namoyon bo`lishi uchun aniq maqsadga yo`naltirilgan, rejalashtirilgan, me`yorlarga ega bo`lgan, o`z-o`zini anglagan faoliyat zaruriyati seziladi. Bu esa o`quvchida atrof-olam ob`ektlari va ular haqidagi bilimlarni o`zlashtirish; ta`lim samaradorligini vujudga keltirish, faoliyatning avvalgi turlariga tayanishni taqozo etadi. O`quvchi shaxsini rivojlantirishga yo`naltirilgan ta`lim jarayonida uning aqliy- intellektual, ijodiy xususiyatlari namoyon bo`ladi. Bu borada, ayniqsa, boshlang`ich sinf o`quvchilarining ta`lim jarayonida ijodiy faoliyatini shakllantirish imkoniyatlari kengroq bo`lib hisoblanadi. Chunki boshlang`ich ta`limda o`quvchilarning aqliy qobiliyati, diqqati fikrlash darajasi faol rivojlanadi. Bir qator psixolog va pedagog olimlar: A.V.

Petrovskiy, B.M.Teplov, V.A. Krutetskiy, E. G'oziev, G'.Shoumarov, O. Roziqov, B. Adizov [ta'kidlashlaricha, - bu davrda o'quv faoliyati ta'sirida bolalarning ruhiy faoliyati, diqqati, xotirasi, idrok etish darajasi, tafakkuri, his-tuyg'usi kabi jarayonlar rivojlanadi. Mazkur yoshdagi bolalarning ijodiy faoliyatlari bir-biridan farq qilar ekan, ularning iste'dodi ham turlicha namoyon bo'ladi. Shuning uchun ham boshlang'ich sinf o'quvchilarining mayl va intilishlari bilish va ijodiy faoliyatlari, iste'dodlarini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Bugungi kunda mustaqillik tufayli amalga oshirilayotgan ta'lim islohotlari o'z ishiga ijodiy yondashuvchi, fan, texnika, san'at, ishlab chiqarishning jadal rivojlanishiga o'z hissasini qo'shadigan yuksak malakali kadrlar tayyorlashga bog'liq. Shunga ko'ra, jamiyat taraqqiyoti talablaridan kelib chiqqan holda har bir o'quvchini ijodkorlik ruhida tarbiyalash muhim va zarurdir. Ijodkorlik - faoliyatning turli holatlarida paydo bo'ladi. Qiziqish ilhom, intilish va boshqalar ijodkorlikning inson ongida eng oliy tarzda paydo bo'lishidan tortib, to namoyon bo'lishigacha jarayonini o'z ichiga oladi. Shaxsning ijodiy faoliyat ehtiyoji faoliyatda yangi, ilgari maqsad qilib qo'yilmagan bunyodkorlik intilishini bildiradi. Yuqorida ta'kidlaganimizdek, har bir shaxsning ijodkorlik fazilatlarining shakllanishi aynan maktabda boshlanadi. Zero, maktabda turli salohiyat va qobiliyatga ega bolalar ta'lim oladi va bolalardagi ana shu layoqatni va salohiyatni rivojlantirish maktab o'qituvchilarining birinchi galdagi vazifasidir. Bolalardagi ijodiy faoliyatning har qanday kurtaklari ta'lim-tarbiyadan tashqarida, faoliyatdan tashqarida kamol topa olmaydi. Ta'lim-tarbiya jarayonida bolalardagi yashirin iste'dodlarni yuzaga chiqarish, kichik maktab yoshidan boshlab o'z faoliyatini namoyon qilishi uchun imkoniyat yaratish, ulardagi ijodkorlik qobiliyatini rivojlantirish - kelajakda yuksak salohiyatli, ijtimoiy faol, o'tkir zehni, kashfiyotchilik qobiliyatini namoyon eta oladigan raqobatbardosh kadrlarni voyaga etkazish garovi bo'lib hisoblanadi. Bu davlatimizning ustuvor yo'nalishlaridan biri - har tomonlama barkamol insonni voyaga etkazish g'oyasiga mos keladi.⁷³ O'quvchilar ijodiy faoliyatini rivojlantirishda ularga o'ziga xos yondashuv ham katta ahamiyat kasb etadi. Ma'lumki, har bir bola o'ziga xos, betakroridir. Shaxsning o'ziga xosligi uning turli xil individual va ijtimoiy rivojlanish omillari ta'sirida shakllanadigan psixikasining xususiyatlari bilan belgilanadi. Hozirgi paytda ijodkor, ijtimoiy faol shaxsni tarbiyalash, ijodiy faoliyatini shakllantirish muhim vazifa bo'lib qolmoqda. Ta'lim shaxsni shakllantirish va rivojlantirishning asosiy vositasi sifatida qaralmoqda. Hozirgi davrda ayniqsa, Ta'limni insonparvarlashtirish o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan intilishidagi shaxsiy faolligini oshirishga qaratilgan. U bilim olish uchun shaxsiy ijodiy izlanish qobiliyati va imkoniyatini shakllantiradi. Hozirgi talablarga ko'ra, o'qituvchi bilim berishda passiv ob'ekt bo'lib qolmaydi, balki o'quvchining mustaqil va ijodkor bo'lishiga intiladi. Insonparvarlik yondashuvi maktabni bolaning shaxsiyatiga, uning ichki olamiga, hali namoyon bo'lmagan qobiliyat va imkoniyatlariga e'tibor qaratadi.

**БАДИЙ АДАБИЁТ ВОСИТАСИДА МАКТАБГАЧА ЁШДАГИ БОЛАЛАРНИ
МАЪНАВИЯТИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ ДОЛЗАРЪ ПЕДАГОГИК МУАММО
СИФАТИДА**

*Бердиева Мухаббат Мейлиевна –
ТерДУ мактабгача таълим методикаси
кафедраси катта ўқитувчиси PhD
Хушбоқова Зухра Ғозиевна,
мактабгача таълим йўналиши 2-курс талабаси*

Бадиий адабиёт болалар учун илк тарбия воситаси, маънавий-ахлоқий бойликларнинг битмас-туганмас хазинасидир. Болаларга мўлжаллаб яратилган оғзаки ижод намуналари халқнинг минг йиллар мобайнида ёш авлодни тарбиялашда хизмат қилиб келган буюк педагогик меросидир.

Халқ педагогикаси халқ, жамоа ижодкорлигининг маҳсули сифатида миллий, умуминсоний кадриятларнинг тарихий тараққиёт босқичини белгилаб берувчи таянч